

AKDAĞMADENİ REDİF KİŞLASI (DEBBOY BİNASI)

Yağmur DOĞAN**

Anahtar Kelimeler: Akdağmadeni, Redif Kışlası, Debboy, Yozgat.

II. Mahmud döneminde Yeniçeri Ocağı'nın ilgasından sonra kurulan Asakir-i Mansure-i Muhammediye ordusuna lojistik destek sağlamak amacıyla 1834'te Redif Teşkilatı ihdas edilmiştir. Ancak eğitim yetersizlikleri ve ekonomik yüklerin getirdiği idari aksaklıklara rağmen, 1836'daki Müşirlikler düzenlemesiyle mülki ve askeri yetkiler birleştirilerek merkeziyetçi yapı tahkim edilmiştir. Bu askeri modernleşmenin fiziki yansıması olan Redif kışlaları, ordunun eğitim ve ikmal ihtiyaçlarını karşılayan merkezler haline gelmiştir. Artan birlik sayısı ile birlikte ortaya çıkan iskân ve gereksinimler, özellikle II. Abdülhamid dönemindeki geniş kapsamlı imar ve kalkınma hamleleriyle birleşerek imparatorluğun taşradaki çehresini dönüştürmüştür.

Arşiv belgeleri ve dönem yayınlarına göre, Akdağmadeni Redif Taburu yerleşkesinin inşasına Nisan 1899 tarihinde başlanmış; debboy, cephanelik ve çeşmeden oluşan yapılar grubu 21 Mart 1900 tarihinde tamamlanarak resmî bir törenle hizmete açılmıştır. Yapıların inşasında yerel halkın maddi katkıları büyük rol oynamış, bu süreçteki üstün gayretlerinden dolayı kaza kaymakamı Saffet Bey terfi ile ödüllendirilmiştir. Ayrıca, tesisin inşasıyla birlikte askerî yerleşkeye yarım saatlik mesafeden içme suyu getirilerek bir çeşme ihdas edildiği kayıtlarda açıkça ifade edilmektedir.

Akdağmadeni İbrahimağa Mahallesi, Barbaros Caddesi üzerinde yer alan yapı, Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun (GEEAYK) 18 Eylül 1982 tarihli kararı ile 'Taşınmaz Kültür Varlığı' olarak tescil edilmiştir. Koruma envanterinde 66.01.1.3 seri numarasıyla kayıtlı olan yapı, 19. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilen sivil mimari örnekleri arasında yer almaktadır. Akdağmadeni Redif Binası, günümüzde Akdağmadeni Lisesi ek binası olarak eğitim hizmetine tahsis edilmiş durumdadır. Üzerinde bir inşa kitabesi bulunmasa da arşiv belgeleri ışığında 1899-1900 yıllarında, bir çeşme ve cephanelikle birlikte bir külliye mantığında inşa edildiği anlaşılan yapı, Geç Osmanlı dönemi askeri mimarisinin taşradaki nitelikli örneklerinden biridir. Osmanlı'nın Redif Teşkilatı döneminde askeri lojistiği desteklemek amacıyla inşa edilen Akdağmadeni Debboy Binası, taşra mimarisinin karakteristik özelliklerini yansıtan önemli bir örnektir. Dikdörtgen plan üzerine oturan ve zemin ile birinci kattan oluşan yapının, köşe detaylarında kesme taş kullanımı ve sıvalı duvar yüzeyleri, dönemin inşaat tekniğine ve estetik anlayışına işaret eder. Cepheelerde yer alan kemerli pencereler ve cepheyi yatayda kateden silmeler, yapıya estetik bir görüntü kazandırırken, giriş kısmındaki revak sekizgen sütunlarla desteklenmiştir. İç mekânda sonradan yapılan betonarme müdahaleler ve duvar bölümleri

**Doktora Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi/Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, doganyagmur777@gmail.com, ORCID ID :0000-0003-1608-8572 ID

özgünlüğü kısmen etkilese de dış cephe ve plan organizasyonu, Redif sisteminin yerel uygulama modellerini anlamak açısından önemli bir mimari referanstır .Akdağmadeni’ndeki askeri yerleşke, Redif Teşkilatı'nın lojistik ihtiyaçlarını karşılayan Debboy Binası ile birlikte sadece kışla işlevinin ötesinde geniş bir kompleks oluşturur. Cumhuriyet döneminde eğitim amaçlı kullanılan yapı Osmanlı'nın taşra modernleşme çabalarına dair önemli birer kanıt durumundadır.

Redif Binası, kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda dikdörtgen planlı ve kırma çatılıdır. Beden duvarlarında sıva altında kesme taş malzeme kullanılan binanın dış cephesi; katları ayıran yatay silme kuşakları, dışa taşırılmış köşe pilastırları ve profilli saçaklarıyla neoklasik bir düzen sergilerken; güney cephesindeki iki sütunlu revaklı giriş ve üzerindeki balkon düzenlemesi yapıya anıtsal bir karakter kazandırır. Yapının iç mekân kurgusu, geniş bir orta hol etrafına simetrik olarak dizilmiş dikdörtgen planlı odalardan oluşmaktadır. Zemin katta müdür odası, arşiv ve depo gibi birimler yer alırken üst katta derslik, kütüphane ve laboratuvar gibi fonksiyonel alanlar bulunmaktadır. Orijinal plan şemasını koruyan yapı, iç mekânda ahşap kapı doğramaları ve düz tavan örtüleriyle sade bir görüntüye sahiptir. Kompleksin güneydoğusunda ise moloz taş örgülü, güneybatı-kuzeydoğu yönünde dikdörtgen planlı ve üst örtüsü yıkılmış harabe durumda bir cephanelik yapısı mevcuttur.

Anadolu'daki benzer örnekleri incelendiğinde; Ilgın (1894), Kastamonu Daday (1904) ve Çorum İskilip Redif binaları ile iki katlı dikdörtgen kütle yapısı, simetrik cephe düzenlemesi ve orta aksı vurgulayan revaklı giriş gibi ortak cephe özellikleri sergilediği görülmektedir.

Kaynakça

- ÇADIRCI, M. (1974). " Anadolu'da Redif Askeri Teşkilatı'nın Kuruluşu", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 14, Ankara 1963, s. 63-75.
- ÖZGEN, M. M. (2015). "II. Abdülhamid Döneminde İnşa Edilen Redif Binaları", *Osmanlıda Mimari, Sanat ve Yemek Kültürü*, s. 26.
- TOPÇU, S. M. (2014). "Yozgat-Akdağmadeni Redif Teşkilatı Debboy Binası", *Turkish Studies*, 9/10, s. 1023-1038.
- ÖZDEMİR, Y. (2016). Yozgat İli Akdağmadeni İlçesinde Bulunan Kamu Yapıları (Yüksek Lisans Tezi). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.